

УДК 327

МІСЦЕ УКРАЇНИ У СТРУКТУРІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ БЕЗПЕКИ

Швечикова Я. П.

Аспірант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник доктор історичних наук, проф. Манжола В. А.

Анотація. *Наукова стаття присвячена визначенню місця України у європейському регіональному комплексі безпеки. Зі зміною зовнішньополітичних орієнтирів України і міжнародної ситуації навколо держави особливо актуальним постає питання структури безпекового простору Європи і районування в регіоні. Автор розглядає динаміку безпекової взаємодії на європейському просторі в контексті трансформації межового простору, до якого геополітично належить Україна.*

З тими змінами, що сталися в геополітичному просторі Європи у 2014-2015 роках, важливо визначити нову систему координат для подальшого аналізу процесів формування безпекового порядку. Європейський Союз та держави окремо формують нові підходи до політики щодо України. Так само оновлюється зовнішньополітичний дискурс в Україні.

Особлива увага приділяється місцю Російської Федерації та впливу, що визначає структуру межового простору, до якого належить територія України. Оглядаються методи формування лояльності, впливу на акторів, розширення власної участі у процесах формування безпекового формату регіону, що використовуються РФ.

В роботі виділяється основний пул проблемних безпекових питань у відносинах європейського РКБ і Росії. Йдеться про розширення НАТО та ЄС, відносини з Балтійськими державами та про Балканські питання, тобто про умови, що визначають місце України у регіональному комплексі безпеки.

Ключові слова: *Україна, простір безпеки, Європейський Союз, Східне партнерство, система безпеки, регіональний комплекс безпеки, РФ.*

Постановка проблеми. Прикордонні або межові держави, до яких належить Україна, наразі є полем, де спостерігається найбільш інтенсивна динаміка зіткнення інтересів європейського регіонального комплексу безпеки та Росії. При чому, даний вузол виокремлюється ще і тому, що процеси, які тут відбуваються мають регіонально-безпековий контекст і впливатимуть на подальшу долю обох регіональних комплексів, а також Євразійського суперкомплексу, який може отримати значний потенціал ущільнення мережі зв'язків і посилення зв'язності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Варто зауважити, що поняття регіональних комплексів як таких, а також проблема межових держав використовуються частіше у західних школах міжнародних відносин. Таким чином виділяються роботи європейських дослідників: М. Лазард, С. Сінка. Серед вітчизняних авторів слід визначити роботи Г. Перепелиці, М. Капітоненка, В. Литвиненка.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наразі актуальним постає питання визначення методів прив'язки держав і просторів до певних безпекових комплексів, адже вони визначатимуть контури майбутньої системи безпеки в Європі.

Основні результати дослідження. В статті обґрунтовується визначення межового положення України в сучасному європейському безпековому просторі, а також неефективність імперативного способу формування безпекового комплексу.

Межові держави у контексті безпекової структури Євразійського континенту відіграють значну роль. Особливо це стосується держав, де кордони між європейським регіональним комплексом безпеки (РКБ) та РКБ навколо Росії не є остаточно визначеними. Наразі до таких слід віднести в першу чергу Україну та Молдову, адже зараз в ці держави перемістилися тенденції, що були актуальними для держав Вишеградської групи до їхнього вступу в ЄС, а отже і до європейського РКБ. Тобто наразі і європейський комплекс і Росія стоять перед безпековою дилемою: дані дві держави прагнуть стати частиною європейського РКБ і сам комплекс для того, щоб зберегти стабільність в прикордонних державах має або включити їх, або принаймні утримувати на орбіті свого впливу. Що ж стосується Росії, то притаманний їй як центру РКБ імперативний спосіб прив'язки учасників демонструє свою неефективність [1]. Впродовж довгого періоду вплив європейський і російський на території межових держав поділявся за якісною ознакою: РФ окрім імперативного методу прив'язки використовувала економічні важелі та етнічну, релігійну, цивілізаційну близькість в якості утримуючих чинників. В свою чергу методами європейського РКБ були класичні засоби «м'якої сили» – потенціал привабливості, а також перспектива вступу до ЄС і приєднання до безпекового комплексу. Наразі ми можемо спостерігати, що європейські методи виявили себе як більш ефективні. Але з іншого боку можна стверджувати, що проблеми є і для європейського РКБ, адже на порядку денному принаймні в найближчій перспективі не йшлося про вступ прикордонних держав. Таким чином тепер РКБ у Європі також постав перед проблемою утримання даних держав на орбіті свого впливу, але і ненадання остаточно визначеної перспективи стати повноправними учасниками РКБ [2, с. 306].

Прикордонні або межові держави наразі є полем, де спостерігається найбільш інтенсивна динаміка зіткнення інтересів європейського РКБ та Росії. При чому, даний вузол виокремлюється ще і тому, що процеси, які тут відбуваються мають регіонально-безпековий контекст і впливатимуть на подальшу долю обох регіональних комплексів, а також Євразійського суперкомплексу, який може отримати значний потенціал ущільнення мережі зв'язків і посилення зв'язності.

Здатність європейського комплексу до моделювання простору навколо своїх кордонів є високою. До того ж, практику європейський комплекс має більшу ніж РФ у даному питанні: йдеться про відносини з державами Магрибу, численні програми, що існують на просторі Балкан, інструменти формування відносин з державами Східної Європи. Росія не володіє таким апаратом, спираючись в основному на імперативну силову складову, енергетичну залежність, історичні зв'язки помножені на культурну, релігійну та цивілізаційну близькість. Проте такий інструментарій виявляється мало дієвим на тлі економічних, політичних, військових та інших успіхів європейського комплексу.

Також варто зазначити, що вже декілька поколінь політичних еліт в прикордонних державах (Україна, Молдова, в певній мірі Білорусь, але з цією державою питання залишається відкритим через політичний режим, який в ній панує) Росія сприймається як загроза, а посилення динаміки відносин з європейським комплексом через активну участь у процесах під егідою ЄС, НАТО та інших структур, визнається основним інструментом та методом боротьби з цією загрозою [3]. Таким чином європейський РКБ активно діючи в даних державах стикається з проблемою вимушеної сик'юритизації відносин з РФ і стоїть перед важкою дилемою, адже питання загострюється на тому, чи є така сик'юри-

тизація в інтересах самого РКБ і чи варта вона тих втрат, які виникнуть в наслідок участь Європейського комплексу в ній [4].

Проте, враховуючи той факт, що позиції Росії як центру на даному просторі слабнуть і сила тяжіння наразі для периферії є значно зниженою, Європейський РКБ стикається з невідкладною необхідністю даний простір структурувати, не дивлячись на політичну волю самого РКБ, його центру в цьому контексті. В найближчій перспективі, через дії РФ європейський комплекс може бути поставлений в становище пришвидшення ситуації поза його волею, адже питання про розширення не стояло досі нагально і не планувалося до розгляду в найближчий час. Для цього є ряд причин. По-перше, розширений Європейський Союз, НАТО, весь безпековий комплекс ще не встигли пристосувати всі механізми до нової структури, що сформувалася. По-друге, на порядку денному європейського РКБ стоїть інтеграція Балканських держав, а даний процес може стати чи не найбільш дестабілізуючим для комплексу [5]. Ще однією причиною є певна цивілізаційна відмінність, що все ж між державами прикордонними і державами, що належать до комплексу існує, адже існує ціла низка ментальних розбіжностей між західноєвропейськими і центральноєвропейськими європейськими народами та східноєвропейськими, що більш тяжіють до слов'янських коренів. Також одним з факторів є небажання погіршення відносин з Російською Федерацією. Таким чином європейський комплекс стикається з ситуацією, коли на його кордонах виникає потенційний вакуум сили і цей вакуум має бути заповненим. Окрім європейської сили, інших альтернатив не існує, адже ігнорування ситуації з боку європейського РКБ означатиме повну дестабілізацію в прикордонних державах. А такий розвиток процесу загрожуватиме в першу чергу безпеці європейського комплексу [6, с. 38].

Сучасна криза у російсько-українських відносинах стала одним з ключових конфліктів для сучасної системи міжнародних відносин, що визначатиме безпекову структуру європейського простору. В першу чергу через те, що він продемонстрував хиткість позиції європейців, які вважали, що війна у класичному її розумінні на європейському просторі не є можливою. Також даний конфлікт продемонструє те, яке місце на практиці європейські держави та США визначають для РФ у світовій безпековій структурі, а також до якої міри РФ може використовувати власний силовий потенціал без наслідків для себе і на якому просторі держава може це робити. Також дана ситуація ще раз підкреслила «окремість» Росії від Європи, неможливість утворення Євразійського суперкомплексу на іншій основі, окрім як конфліктній. Такий розвиток подій для Європейського РКБ є найменш бажаним [7]. Загострення, що відбулося у російсько-українських відносинах проектується на відносини Росії з європейськими партнерами, а для безпекового комплексу означає точку біфуркації, коли шлях наступного розширення комплексу має бути визначений. Що стосується просторового виміру, то подальше розширення європейського РКБ на Схід означатиме зникнення так званої буферної зони між двома комплексами і появу безпосереднього кордону між ним зі значною протяжністю і цілою низкою проблемних питань, що зараз характерні для відносин у цій сфері між Україною і Росією [8, с. 67].

Ще одним полем, де європейський РКБ вступає у відносини з Росією як з окремим актором є організації, що охоплюють Євразійський простір. Такими організаціями є, наприклад, ОБСЄ та Рада Європи. У 1990 роки, коли РФ переживала період кризи в тому числі і в зовнішньополітичній сфері, цією державою активно лобіювалося питання посилення ОБСЄ, надання нових функцій даній організації та перетворення її на формат, що буде виконувати роль Ради Безпеки ООН для Європи [9]. Таким чином була б задоволена потреба Росії ствердитися в безпековій структурі Європи і набути інсайдерського статусу. Такий розвиток подій був заблокований і європейськими державами і США, тому участь

в ОБСЄ не перетворила Росія на учасника європейського РКБ, і сама організація тепер функціонує в якості наглядаючого органу і спеціалізується на правах людини. Що ж стосується Ради Європи, то дана організація в безпековому вимірі Європи відіграє ще меншу роль і тому також не наділяє Росію привілеями [10]. Наразі можна зауважити таку тенденцію: участь Росії в вищезгаданих організаціях, де європейці мають значний вплив і визначальну більшість, сик'юритизується РФ і переходить в категорію загроз зовнішнім інтересам держави. Тому обмеження участі Росії в цих форматах не визнається даною державою діями, що можуть змінити її лінію поведінки, навпаки, таке обмеження звільняє Росію від зобов'язань і дає можливість діяти в розріз з загальноприйнятими принципами і нормами [11].

На офіційному рівні відносини між Росією та Європейським Союзом визначені як стратегічне партнерство і теоретично такий формат мав би визначати відносини між двома суб'єктами міжнародних відносин. Проте, фактично, ЄС не сприймається Росією в якості повноправного єдиного актора системи міжнародних відносин взагалі, і системи безпеки зокрема. В даному контексті Росії як модерністській державі глобального рівня легше мати відносини з окремими державами, аніж з конгломератом держав [12]. Це стосується відносин і з іншими акторами, такими як НАТО, яке російська сторона в багатьох питаннях продовжує сприймати крізь призму відносин зі Сполученими Штатами.

Європейський РКБ та Росія взаємодіють в рамках безпекової структури сучасної системи міжнародних відносин як регіональних комплекс і глобальна держава. Однозначно, РФ є зовнішнім гравцем по відношенню до комплексу і сприймається залежно від ситуації або як загроза, або як фактор навколишнього середовища. Таким чином на статус Росії впливають як об'єктивні фактори її силового потенціалу і місця у системі так і суб'єктивні фактори сприйняття [13].

Що стосується військової сфери, то російська загроза залишається основною формою для системи забезпечення безпеки в Європі, вона моделює процеси, впливає на стратегію поведінки комплексу і на розвиток військового співробітництва в рамках РКБ. Також сферою де відносини з Росією є сик'юритизованими є енергетична. Питання забезпечення енергетичної безпеки лежить у площині вирішення проблеми диверсифікації шляхів постачання енергоресурсів, вироблення стратегій переорієнтації на альтернативні джерела палива. Також в даному вимірі існує проблема безпеки шляхів постачання палива. Таким чином основним завданням європейців в цьому контексті є збереження відносин як їх самих з РФ, так і транзитних держав в нормальному стані задля уникнення ситуацій, коли постачання паливних ресурсів могло б бути перерваним.

Актуальним залишається питання розвитку демократії, ринкової економіки та дотримання прав людини в РФ. Для європейського РКБ сик'юритизація цих питань є скоріше суб'єктивною, адже безпосередньо процеси в Росії не впливають на аналогічні сфери в європейському комплексі. Проте необхідною така сик'юритизація є через функцію наочного протиставлення, що виконує, адже досягнення європейського комплексу в даних сферах, успіхи у забезпеченні демократії, економічних та інших свобод, а також у прав людини видаються більш наочними, коли протиставляються ситуації в РФ [14, с. 13-32].

В контексті безпекової взаємодії був сформований основний пул проблемних безпекових питань у відносинах європейського РКБ і Росії. Йдеться про розширення НАТО та ЄС, відносини з Балтійськими державами та про Балканські питання. На даному етапі загострюється проблема прикордонних держав, зокрема України, і подальша конструкція безпекової структури в багатьох аспектах буде залежати від наслідків тих подій, що розгортаються на даному просторі та їхніх результатів. Процес розширення європейського комплексу на Схід прискорюється за рахунок факторів від даного РКБ незалежних. Росія

в свою чергу відіграє значну роль у бажанні держав Східної Європи приєднатися до європейського РКБ.

Європейський РКБ в наслідок особливостей власного розвитку відокремив Росію від процесу можливого розширення регіонального комплексу, фактично означивши її західними кордонами максимально можливі межі європейського РКБ. Таким чином було попереджено будь-які російські ідеї на наміри на участь в комплексі в якості повноправного учасника [15]. Це призвело до протиставлення в тому вигляді, в якому воно було наявним за часів «холодної війни». В перспективі така тенденція може призвести до появи нового «берлінського муру» на західних кордонах РФ. Одним з факторів, що можуть завадити такому сценарію відбутися є енергетична залежність європейських держав від РФ.

Висновки. Таким чином відбувається деформація РКБ, що склався на пострадянському просторі з центром у Росії за рахунок розширення європейського РКБ. Особливість такого процесу полягає в тому, що відбувається він практично незалежно від волі двох центрів, як європейського, так і російського, за рахунок волі прикордонних буферних держав, таких як Україна. З іншого боку, таке посилення інтенсивності процесів на кордонах двох безпекових формацій призводить до ущільнення мережі зв'язків між двома центрами комплексів, що в свою чергу може стати результатом інтеграції на основі конфліктних відносин. Таким чином може бути повноцінно сформований суперкомплекс, щодо існування якого науковий дискурс залишається невизначеним.

Список використаної літератури

1. Roeder Philip G. From Hierarchy to Hegemony: The Post-Soviet Security Complex // *Regional Orders: Building Security in a New World*. Ed. by Lake David A., Morgan Patrick M. : Penn State Press – P. 219-244.
2. Lake David A., Morgan Patrick M. – *Security in the New World of Regional Orders*. Penn State Press, 1997. – 406 p.
3. Little Richard. Deconstructing the Balance of Power: Two Traditions of Thought. // *Review of International Studies* 15 (2), 1989. – P. 87-101.
4. Lynch Dov. «Walking the Tightrope»: The Kosovo Conflict and Russia in European Security, 1998–August 1999 // *European Security* 8 (4). 1999. – P. 57-83.
5. Marsh Steve , Rees Wyn . *The European Union in the Security of Europe: From Cold War to Terror War*. Routledge, 2012. – 256 p.
6. McKenzie Mary M., Loedel. Peter H. *The Promise and Reality of European Security Cooperation: States, Interests, and Institutions*, Greenwood Publishing Group, 1998. – 197 p.
7. Maria Sabina LAZĂR. *The Ukrainian Crisis Seen from a Regional Perspective: Isolated Conflict or Driving Agent for Regional Security Dynamics?* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europolity.eu/wp-content/uploads/2014/12/Vol.8.No_.2.2014_37-61.pdf.
8. SANDA CINCĂ. *The Evolution of the European Security Complex after the End of the Cold Was the Delimitation of the Security Complex of the European Union*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.ispri.ro/wp-content/uploads/2012/03/3Cinca31-47.pdf>.
9. Уткин С. В. *Россия и Европейский союз в меняющейся архитектуре безопасности: перспективы взаимодействия*. – М. : ИМЭМО РАН, 2010. – 107 с.
10. Missiroli Antonio, Gaub Florence , de France Olivier, Fiott Daniel . *EUISS Yearbook of European Security 2014*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iss.europa.eu/uploads/media/YES2014.pdf.

11. Shakleina Tatiana. Perspectives for a new Russian-European agreement: «shadows of the past» and reality. 2011. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.allacademic.com/one/isa/isa11>.
12. Stein Arthur A. and Lobell Steven E. The End of the Cold War and the Regionalization of International Security. – 1997. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.grandstrategy.net/Publications/Articles/Articles/geostructuralism_SDOC0399.pdf.
13. Walt Stephen M. International Relations: One World, Many Theories // Foreign Policy, No. 110, Special Edition: Frontiers of Knowledge. (Spring, 1998), P. 29-32, 34-46. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://faculty.maxwell.syr.edu/hpschmitz/PSC124/PSC124Readings/WaltOneWorldManyTheories.pdf>.
14. Watson Adam. European International Society and Its Expansion. // The Expansion of international society. Ed. by Bull and Watson. Clarendon Press, 1984.
15. Wivel Anders. The Integration Spiral: International Security and European Integration 1945-1999, Copenhagen: Ph.D dissertation, Institute of Political Science, University of Copenhagen, 2000.

THE PLACE OF UKRAINE IN STRUCTURE OF EUROPEAN REGIONAL SECURITY COMPLEX

Shvechikova Y. P.

Postgraduate student of Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University.
Scientific Supervisor: Doctor of Historical Sciences, Professor V. A. Manzhola.

Abstract. *In the article the definition of the place of Ukraine in the European regional security complex is considered. With the change in the foreign policy orientation of Ukraine and international situation around the state the structure of European security space and zoning in the region became especially important question. The author pays attention to the dynamics of security cooperation in the European space in the context of the transformation of the boundary zone of this space, to which Ukraine belongs geopolitically.*

It is important to define a new system of axes for further analysis of the formation of a security regime, taking into account the changes that have occurred in the geopolitical space of Europe in 2014-2015. The European Union and the separate states are forming new approaches to policy towards Ukraine. The foreign policy discourse in Ukraine has been updated too.

Particular attention is paid to the place of the Russian Federation and its impact, which determines the structure of the boundary space, to which the territory of Ukraine belongs. The author is examining the methods of formation of loyalty, influence on the actors, the expansion of their own participation in the formation of structures of security in the region, used by the Russian Federation.

In the paper the main pool of problematic issues of security in relations between the European regional security complex, and Russia is highlighted. It is about the expansion of NATO and the EU, relations with the Baltic states and the Balkan question, which are the conditions that determine Ukraine's place in the regional sector.

Key words: *Ukraine, security space, the European Union, the Eastern Partnership, security system, regional security complex, Russian Federation.*

References

1. Roeder Philip G. From Hierarchy to Hegemony: The Post-Soviet Security Complex // Regional Orders: Building Security in a New World. Ed. by Lake David A., Morgan Patrick M. : Penn State Press – P. 219-244.
2. Lake David A., Morgan Patrick M.. Security in the New World of Regional Orders. Penn State Press, 1997. – 406 p.

3. Little Richard. Deconstructing the Balance of Power: Two Traditions of Thought. // Review of International Studies 15 (2), 1989. – P. 87-101.
4. Lynch Dov. «Walking the Tightrope»: The Kosovo Conflict and Russia in European Security, 1998–August 1999 // European Security 8 (4). 1999. – Pp. 57-83.
5. Marsh Steve, Rees Wyn. The European Union in the Security of Europe: From Cold War to Terror War. Routledge, 2012. – 256 p.
6. McKenzie Mary M., Loedel. Peter H. The Promise and Reality of European Security Cooperation: States, Interests, and Institutions, Greenwood Publishing Group, 1998. – 197 p.
7. Maria Sabina LAZĂR. The Ukrainian Crisis Seen from a Regional Perspective: Isolated Conflict or Driving Agent for Regional Security Dynamics? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europolity.eu/wp-content/uploads/2014/12/Vol.8.No_.2.2014_37-61.pdf.
8. SANDA CINCĂ. The Evolution of the European Security Complex after the End of the Cold Was the Delimitation of the Security Complex of the European Union. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journal.ispri.ro/wp-content/uploads/2012/03/3Cinca31-47.pdf>.
9. Utkin S.V. Rossia I Yevropeisky Soyuz v meniyusheisia architecture bezopasnosti: perspektivy vzaimod-eistviya. – М. : IMEMO RAN, 2010. – 107 s.
10. Missioli Antonio, Gaub Florence, de France Olivier, Fiott Daniel. EUISS Yearbook of European Security 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iss.europa.eu/uploads/media/YES2014.pdf.
11. Shakleina Tatiana. Perspectives for a new Russian-European agreement: «shadows of the past» and reality. 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allacademic.com/one/isa/isa11>.
12. Stein Arthur A. and Lobell Steven E. The End of the Cold War and the Regionalization of International Security. 1997. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.grandstrategy.net/Publications/Articles/Articles/geostructuralism_SDOC0399.pdf.
13. Walt Stephen M. International Relations: One World, Many Theories // Foreign Policy, № 110, Special Edition: Frontiers of Knowledge. (Spring, 1998), P. 29-32, 34-46. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faculty.maxwell.syr.edu/hpschmitz/PSC124/PSC124Readings/WaltOneWorldManyTheories.pdf>.
14. Watson Adam. European International Society and Its Expansion. // The Expansion of international society. Ed. by Bull and Watson. Clarendon Press, 1984.
15. Wivel Anders. The Integration Spiral: International Security and European Integration 1945-1999, Copenhagen: Ph.D dissertation, Institute of Political Science, University of Copenhagen, 2000.

МЕСТО УКРАИНЫ В СТРУКТУРЕ ЕВРОПЕЙСКОГО РЕГИОНАЛЬНОГО КОМПЛЕКСА БЕЗОПАСНОСТИ

Швечикова Я. П.

Аспирант кафедры международных отношений и внешней политики Института международных отношений Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.
Научный руководитель доктор исторических наук, проф. В. А. Манжола.

Аннотация. *Научная статья посвящена определению места Украины в европейском региональном комплексе безопасности в постбиполярный период. С изменением внешнеполитических ориентиров Украины и международной ситуации вокруг государства особенно актуальным становится вопрос структуры пространства безопасности Европы и районирование в регионе. Автор рассматривает динамику безопасности взаимодействия на европейском пространстве в контексте трансформации пограничного пространства, к которому геополитически принадлежит Украина.*

Важно определить новую систему координат для дальнейшего анализа процессов формирования режима безопасности, учитывая те изменения, которые произошли в геополитическом пространстве Европы в 2014-2015 годах. Европейский Союз и государства отдельно формируют новые подходы к политике в отношении Украины. Так же обновляется внешнеполитический дискурс и в Украине.

Особое внимание уделяется месту Российской Федерации и ее воздействия, которое определяет структуру пограничного пространства, к которому в свою очередь принадлежит территория Украины. Осматриваются методы формирования лояльности, влия-

ния на акторов, расширение собственного участия в процессах формирования структур безопасности в регионе, используемые РФ.

В работе выделяется основной пул проблемных вопросов безопасности в отношениях европейского регионального комплекса безопасности и России. Речь идет о расширении НАТО и ЕС, отношения с Балтийскими государствами и о балканский вопрос, то есть об условиях, определяющих место Украины в региональном комплексе.

Ключевые слова: Украина, пространство безопасности, Европейский Союз, Восточное партнерство, система безопасности, региональный комплекс безопасности, РФ.